

Світле сонечко кінчало вже свою денну дорогу та кликало все за собою на спочивок після важкої праці. Теплі роси оживили буйну зелень і квіточки барвисті. Гаряча літня днина загорталася щораз щільніш у ніжну, животворну прохолоду.

І все немов ожило, немов стрепенулося з важкого знесилля. А тут іще й легкокрилий легіт подихає, свіжість несе.

І радіє зелень буйна, радіють квіточки барвисті, радіють пташки щебетливі й метелики пестрокрилі.

— Гей, скінчилася важка жара; скінчилася палка спека, скінчилася мука наша! Немає краще за тихий, літній вечір! — немов шепоче все, легше віддихаючи.

Тільки могутній ліс стоїть на горі байдужий! Старий він, престарий! А густий, густий — не проглянути! Старезні, вікові дуби стоять гордо й говорять неначе:

— А нам байдуже, нам усе одно. Жара не спалить нас, стужа не зморозить. Ніхто нас не переможе!

А срібноструйний, могутній дід Бористен, що вився понижче лискучою стягою, теж немов байдуже пливе собі в далечінь.

— І мені однаково — неначе говорить він — спека, чи холод. Багато-багато в мене дрібнесеньких перлинок-краплинок, а всі разом вони — сила, ріка могутня! Століття, тисячоліття минуть, а я плистиму, як пливу. І чого не бачив я вже на своєму довгому віку! Побачив я світ, тільки могутнє, безмежне море вступилося з цієї землі. Гей, як тоді тут скрізь інакше було! Жара була велика, все було літо, зими — ніколи. Трави й зілля буйні, буйні, а дерева велетні, зовсім інші, як тепер! Що ви, горді дуби, проти них, а звірі велетенські, чудацькі, всякі змії, що їх тепер

тільки в казках згадують. Слони-мамути, як гори, а птиці теж велетні. Де, де теперішнім звірятам до них!

— Аж потім прийшли люті морози, земля на півночі замерзла. Помалу стужа посувалася щораз далі на південь. І вся країна обабіч мого горішнього бігу опинилася під льодом. Звірі та птиці, що тут тепер не могли жити через стужу та недостачу поживи, перенеслися ген далеко на південь, де було тепло, або вигинули. Осталися тільки ті, що могли видержати вічну зиму. І вони змаліли. Давнє, буйне життя немов завмерло.

— Немов... завмерло... — повторив ліс тихим шумом.

— Так, немов завмерло! І так було тисячі, тисячі літ. Аж потім знову стало тепліти, льоди уступалися на північ, і тут знову зазеленіло. Та вже й рослини та звірі були не ті, що вперше — менші. От тоді появились тут, де ви, дуби, ростете, ваші предки. Прийшли, також тут уперше люди.

— Люди? Такі, як тепер, що нас нищать сокирами й вогнем? — зашумів ліс.

— Так, люди, що вміли вже добувати вогонь, на, якому пекли и варили страви, до якого грілися в холод. Мали ті люди вже зброю з кременю та з костей звірячих. Поселилися в печерах, а жили з ловів на звірів.

Потім приручили деякі звірята та стали їх уживати собі до помочі. Навчилися вже й посудину виробляти з глини та випалювати на вогні. Спершу займалися тут люди випасом прирученої худоби, а потім узялися й до хліборобства: засівали збіжжя, потрібне їм на хліб та на страви. Хлібороби будували вже собі хати-землянки і зброю та знаряди мали вже не камінні, а з бронзи, а потім, як і досі, із ще твердшого металу — з заліза.

— Так, із заліза — зашуміли дуби — залізними сокирами рубають нас...

А Бористен оповідав далі шумом хвиль:

— Потім прийшли тут кочові племена: скити, сармати й підбивали ті племена, що тут здавна були, та змушували їм платити данину й працювати на них.

Ось таке оповідав старий Бористен дубовому лісові, а ліс дивом дивувався, шумом шумів, шумів...

— Такі дива, такі дива!

— Так! Бачив я чимало на своєму довгому житті. Бачив я вас малосилими дубчаками... А й ваших батьків, дідів, ба й прадідів ваших знав я. По них і слід пропав, а я й досі пливу. І плистиму так попри ваших дітей, попри ваших унуків, і праправнуків ваших. Багато бачив я вже, і ніщо мене не здивує — шумів-говорив старезний Бористен.